

De Zaanstreek telde ooit meer dan duizend molens. Er is nog maar een handjevol van over. De meeste zijn eigendom van de Vereniging De Zaanse Molen, die er veel tijd, geld en moeite insteekt om ze te behouden. Deze rubriek gaat over de molenaars die de resterende Zaanse molens bemannen.

Gerrit Smit van korenmolen De Bleeke Dood: “Van niets doen werd ik niet gelukkig”

Zaandijk -Voor zijn vrouw hoefde het destijds, in 1967, absoluut niet. Wonen in een molen? Lena Smit zag het niet zitten en zeker niet in De Bleeke Dood, met zijn aftandse inpandige woninkje, waar de wind dwars doorheen blies. Maar echtgenoot Gerrit, een molenliefhebber van het zuiverste water, zette door. „En achteraf is ze me er dankbaar voor, want nu wil ze de molen alleen nog maar tussen zes planken verlaten.”

Gerrit Smit kan nog wel eens om het verhaal grinniken. „Lena had zelfs de krant verstopt met de advertentie waarin ze om een molenaar voor De Bleeke Dood vroegen, want ze wist dat ik dat ik daarop ging reageren als ik 'm las. Maar ik kreeg de krant op mijn werk onder ogen en toen wist ik het toch.”

Het is vrijdagmorgen en de wind uit het noordoosten wordt langzaam sterker. Dochter Anita, die de opleiding tot vrijwillig molenaar volgt, legt de zeilen op de wieken en beneden in de korenmolen verkoopt Lena een pak zelf gemalen meel en een potje honing aan een klant. „Dat winkeltje is vooral een hobby, want de verdiensten zijn zo gering dat we het daarvoor niet hoeven te doen”, zegt Gerrit in onvervalst Zaanse.

De in 1656 gebouwde korenmolen De Bleeke Dood is al eeuwenlang de blikvanger van het dorp Zaandijk. Het monument, de oudste nog bestaande stellingmolen van Nederland, torent tientallen meters uit boven de nieuwe Julianabrug. Gerrit Smit kwam er als jong jochie al over de vloer om kippenvoer te halen. Hij is gek van de molen. „Waarom? Omdat ik nog altijd onder de indruk ben van de molentechniek. Het is geniaal van simpelheid. Iedereen begrijpt hoe een molen werkt, maar ze hebben het wel allemaal moeten bedenken. Ik hou van het oude. Ik zit wel eens boven in de molen wat te mijmeren, tussen de oeroude balken en bedenk dan hoeveel generaties hun brood in deze molen hebben verdiend. Er hebben in de Zaanstreek ruim duizend molens gestaan. Ik ben blij dat ik in één van de weinige overgebleven molens mag wonen.”

Gerrit leidt zijn bezoek rond in de molen. Over de verschillende

zolders, langs de molenstenen, over de stelling (met een prachtig uitzicht over de Zaan en op de Zaanse Schans) en door zijn woning, die Smit in de loop der jaren heeft verbouwd tot een comfortabele woonplek. Achter de molen ligt een fraaie tuin die doorloopt tot aan de Zaanover. „Dat is Lena haar domein. Ik mag alleen het gras maaien en de heggen knippen.”

Molenmakerij

Smit heeft bijna zijn hele leven 'in de molens' gezeten. Samen met zijn compagnon Nico Maas had hij jarenlang molenmakerij Saendijk. En hoewel hij inmiddels 70 is, werkt hij nog altijd twee dagen per week voor dit bedrijf, dat sinds 2003 in handen is van Somass.

„Ik heb enorm uitgekeken naar de dag dat ik met pensioen mocht”, vertelt Smit. „Ik vond het vak nog steeds geweldig, maar had genoeg van alle administratieve rompslomp en de stress die zo'n eigen bedrijf met zich meebracht.

Ik heb een feest gegeven toen ik 65 werd, maar van niets doen werd ik niet gelukkiger. Ik verveelde me rot en miste mijn sociale contacten. En of het nou daarvoor kwam, weet ik natuurlijk niet, maar niet lang nadat ik gestopt was, kreeg ik een hartaanval. Dat is gelukkig goed afgelopen, maar het was voor mij wel het teken dat er iets moest veranderen.

Toen ik hersteld was, ben ik naar Somass gegaan en heb gevraagd of ik gedeeltelijk weer aan de slag kon. Dat was gelukkig totaal geen probleem. Ik heb onder meer meegewerkt aan de bouw van molen Het Jonge Schaap op de Zaanse Schans. En weet je wat het mooie is? Als Tim Doeves, de molenaar van het Jonge Schaap, een dagje vrij wil, belt hij mij op of ik met het Schaap wil draaien.”

Gerrit Smit leerde het molenaarsvak in de praktijk. „Ik zat op de lagere school zes jaar naast Piet Kaal. Zijn vader Jaap was molenaar van De Zoeker. Dus daar zat ik vaak, net als op andere molens in de buurt. Een opleiding tot molenaar was er toen nog niet. Maar als je maar genoeg in molens kwam, kreeg je het vak vanzelf in je vingers.”

De Bleeke Dood, eigendom van vereniging De Zaanse Molen, staat open voor bezoekers. „Maar veel mensen komen er niet. Als we op een keer 25 toeristen over de vloer hebben, is het een topdag. Ze lopen bijna allemaal door naar de Zaanse Schans. Ze gluren wel naar binnen, maar als je ze aanspreekt, zijn ze vertrokken.”

Gerrit en Lena hopen nog jaren in De Bleeke Dood te wonen. Gerrit is prima te spreken over zijn huurbaas, de Zaanse Molen. „Van de huur die wij betalen kunnen ze de molen natuurlijk nooit onderhouden. Het kost alleen al 40.000 euro om de boel een keer rondom te schilderen.”

Melchert Leguyt

Van de 19 artikelen die het Dagblad Zaanstreek heeft gepubliceerd over molenaars uit onze streek heeft onze vereniging toestemming gekregen de artikelen over de molenaars van onze molens op de site te zetten.

Gerrit Smit met zijn dochter Anita (die momenteel een opleiding tot molenaar volgt) op de stelling van De Bleeke Dood. (Foto: Jolanda Hoogendoorn)

